

Valitsusliidu tegevusprogramm ignoreerib põllumajandussektori kriitilist olukorda

EPKK ja põllumeeste keskliit väljendasid 7. aprillil rahulolematust uue valitsuse tegevusprogrammiga. Valitsuserakonnad lubasid valimistel tagada Eesti põllumajandustootjatele võrdsed konkurentsitingimused EL ühisturul. Sisuliselt oleks see tähendanud riigieelarvest EL poolt lubatud mahus üleminekutoetuste maksmist, kuid valitsusliidu kokkuleppes seda punkti ei leia.

Venemaa impordikeelu mõjude leevendamiseks lubatakse küll edendada põllumajandussaaduste ja toiduainete ekspordi, kuid täielikult jäetakse tähelepanuta ekspordi eelduseks olevad põllumajanduse olukorra stabiliseerimise muud meetmed.

„Oleme olukorras, kus suuresti Venemaa impordipiirangute mõjul on piima- ja sealihaturg sisuliselt kokku kukkunud. Möödunud aasta teise poole jooksul vähenes piimakari 4400 looma võrra, karjade vähendamine jätkub. Seakasvatustettevõtted on tegevust lõpetamas. See kõik nõrgendab Eesti põllumajandustootmise potentsiaali. Tekkimas on pikaajaline kahju, mis jätab tööta inimesed maapiirkondades, vähendab maksutuluseid ja viib ka ekspordi vähenemiseni,“ selgitas põllumajandus-kaubanduskoja juhataja Roomet Sõrmus.

Uus koalitsioon lubab analüüsida keskkonnanõuete kehtestamisel mõju majandusele, arvestades konkurentsiolekorda võrreldes teiste Euroopa Liidu naaberriikidega. „Selle lubaduse proovikiviks kujunevad uue veeseaduse ning atmosfääriõhu kaitse seaduse sätted. Need seadused on põllumajandustootjatele toomas uusi väga karme piiranguid, mille täitmine käib tootjatele selgelt üle jõu ja mis ei too oodatud keskkonnakasut,“ ütles põllumeeste

keskliidu juht Kalev Kreegipuu.

Valdav osa tegevusprogrammi põllumajandusvaldkonna punktidest on tegelikult juba möödunud aastal eelkõige maaelu arengukava raames kokku lepitud, kuid lahendusi sektorit tabanud kriisi leevendamiseks lepingust ei paista. See tähendab, et koalitsioon on jätnud Venemaa impordipiirangutest tekkinud kahjud põllumajandus- ja toidutootjate kanda ja erinevalt varasematest lubadustest vähendab valitsus jätkuvalt aktiivsete põllumajandustootjate toetusi, mis omakorda tähendab meie tootjatele ebavõrdseid konkurentsitingimusi EL ühisturul.

Talupidajate keskliit samuti kriitiline

Talupidajate keskliit märkis oma 9. aprilli avalduses, et koalitsioonileping ei arvesta põllumajanduse ja maaelu vajadusi, talude niigi keeruline olukord halveneb veelgi. „Koalitsioonileping vaatab mööda valimiskampaania lubadustest ega paku põllumajanduse ja maaelu päästmiseks enamat „kaalumist“, „analüüsimist“ ja „võimaluste otsimist“. Kui enne valimisi lubasid kõik erakonnad peale Reformierakonna, teisisõnu 70% tänasest Riigikogust, et järgmisest aastast taastatakse põllumajanduse üleminekutoetused, siis täna me seda koalitsioonilepingust ei leia. Lisaks sellele vaikib koalitsioonilepe ka näiteks lubatud maaelu arengukava kaasrahastamisest ja paljust muust,“ seisab avalduses.

Samal ajal lööb diiselkütuse 14% aktsiisitõus eriti valusasti just maainimeste ja -ettevõtete rahakoti pihata. Pakutud tööjõumaksude alanemine 1% ulatuses seda ei kompenseeri ning mingist investeeringute kasvust ja töökohtade loomisest väljaspool tõmbekeskusi ei saa sellistel tin-

gimustel juttugi olla, kritiseerib lepingut talupidajate keskliit.

„Talupidajate majanduslik olukord ei ole kerge ja paljud peavad juba täna plaani lõpetada. Kui ametisse astuv valitsuskoalitsioon jääb püsima ja viib oma tegevuskava sellisena ellu, jäävadki põllumajandus ja maaelu kiratsema ning jätkub ka töörealite väljaränne,“ tõdes Eestimaa Talupidajate Keskliidu juhataja esimees Kalle Hamburg.

Talupidajate Keskliit pahandab ka, et valitsuslepingu ebaõnnestunud sõnastus alavääristab talupidajaid. Ääremaastumise ja väljarände peatamise seisukohalt olulistes sotsiaals- ja regionaalpoliitilistes küsimustes tunduvad aga ETKL-i hinnangul koalitsioonipartnerite seisukohad olevat niivõrd erinevad, et suur osa väga vajalikke punkte on üldse välja jäänud.

Erakondade lubadused valimiste eel

IRL lubas suurendada maaelu arengukava riigipoolset kaasrahastamist, suunates täiendavad vahendid eelkõige põllumajandustootjate ja toidutööstuste konkurentsivõime tõstmiseks ning finantsinstrumentide kasutusala laiendamiseks. Samuti toetas erakond Eesti riigieelarvest aktiivsetele põllumajandustootjatele üleminekutoetuste maksmist.

SDE lubas, et eelarve suurendamise maht peab vastama ÜPP käigus kokkulepitud üleminekutoetuste määrale.

Reformierakonna silmis on maaelu arengu nurgakiviks konkurentsivõimeline ja suure ekspordipotentsiaaliga põllumajandus. Erakond lubas seista võrdsete konkurentsitingimuste eest nii EL ühisturul kui Eesti sees ning tunnustada aktiivseid põllumehi kui töökohtade loojaid ja Eesti toidu tootjaid.

Valitsusliidu tegevuskava põllumajanduse, toidutootmise ja maaelu valdkonnas

Taavi Rõivase juhitud valitsus astus ametisse 9. aprillil 2015. Valitsusk koalitsiooni kuuluvad Eesti Reformierakond, Sotsiaaldemokraatlik Erakond ning Isamaa ja Res Publica Liit.

Valitsuse prioriteetideks on lastega perede toimetuleku parandamine, laste sündi toetava keskkonna edasiarendamine, Eesti julgeoleku tugevdamine, madalapalgaliste toimetuleku suurendamine, majanduskasvu edendamine ja tööjõumaksude vähendamine, riigi ja kohaliku halduse reform ning ääremaastumise leevendamine.

Valitsuse tegevuseesmärgid aastateks 2015-2019 on sõnastatud valitsusliidu tegevusprogrammis. Põllumajanduse ja maaelu valdkonnas lubatakse kujundada Põllumajandusministeerium ümber Maaeluministeeriumiks ja analüüsida kalandusvaldkonna Keskkonnaministeeriumist Maaeluministeeriumi haldusalasse üleviimist.

Valitsusliit kaalub Maaelu Edendamise Sihtasutuse juurde äriühingu loomist, mille kaudu mitmekesistada põllumajandus- ja kalandusvaldkonnas tegutsevate ettevõtjate rahastamisvõimalusi. Samuti lubatakse maaelu mitmekesistamise meetme kaudu toetada sellise maaettevõtluse edendamist, millega säilitatakse või luuakse uusi konkurentsivõimelise palgaga töökohati ning igakülgset edendada põllumajandus-, metsandus- ja kalandusvaldkonna ühistegevust saavutamaks paremaid positsioone tarneahelas.

Külaliikumise ja kohalike kogukondade toetamiseks ühtlustatakse olemasolevad toetustegevused teravilikuks „Noored maale” programmis ning väärtustatakse ja toetatakse kohalikke omaalgatusprogramme ning elu edendavaid liikumisi (sh Leader ja Kodukant ning Kodanikühiskonna Sihtkapital).

Valitsusliit on seisukohal, et ÜPP peab jääma ühiseks ja ühiseelarvest rahastatavaks, et välistada ülemäärane ja konkurentsi moonutav riigiabi. ÜPP edendamisel tuleb lähtuda poliitikatest, mis vähendavad bürookraatiat. Põllumajandustoetuste ja konkurentsitingimuste võrdsustamine EL-s peab jätkuma. Valitsusliit ei toeta toetusõiguste süsteemile üleminekut.

Valitsusliit toetab põllumajandustootjaid ja toidutöötajaid uute ekspordikanalite ja -turgude leidmisel hajutamaks riske senistel turgudel. Samuti toetatakse uute tehnoloogiate kasutuselevõttu, suurema lisandväärtusega tootearendusi ja vääringdatud toodete üha suuremat ekspordile orienteeritust.

Valitsusliit lubab välja töötada seaduse täiendused viljaka põllumajandusmaa kaitsmiseks.

Bioenergia ressursi efektiivsemaks kasutamiseks koostatakse Eesti inimeste heaolu kasvuks ja bioressursi efektiivsemaks ning keskkonnasäästlikumaks kasutamiseks biomajandusstrateegia aastani 2030. Valitsusliit soodustab kohalikul toorainel põhinevate biokütuste ja väheväärtusliku puidu kasutamist.

Valitsusliit toetab Eestile ainuomaste ja põliste taimede ning tõugude aretust. Samuti analüüsitakse keskkonnanõuete kehtestamisel mõju majandusele, arvestades konkurentsiolekorda võrreldes teiste Euroopa Liidu naaberriikidega.

Valitsusliit lubab väärtustada senisest enam kohalikku toitu ja Eesti toidukultuuri viies ellu eesti toidu tutvustamise ja müügi edendamise kava “Eesti toit 2015-2020”. Toetatakse keskkonnasõbraliku ja ökoloogiliselt puhta mahetootmise arendamist koos töötlemise ja turustamise ning ekspordivõimaluste väljaarendamisega.

Efektiivse ja ekspordivõimelise põllumajandustootmise kõrval peab

valitsusliit tähtsaks ka põllumajanduse mitmekesistamist, kodumaist aiandust ja talutootmist ning lühikeste tarneahelatega otseturustuse edendamist. Valitsusliit vaatab läbi toidu väiketootmisele ja käitlemisele esitatavad nõuded, et need poleks karmimad EL-i reeglitest, kuid samal ajal tagaksid toiduohutuse ja tööturvalisuse.

Valitsusliit toetab Eesti kalatööstuse arendamist ning peab tähtsaks rannakalanduse, siseveekogude kalanduse arendamist ja kalanduspiirkondade tegevuste toetamist. Kavas on täpsustada ja lihtsustada vesiviljeluse arendamiseks vajalike lubade andmise protseduuri.

Metsanduse valdkonnas lubatakse soodustada metsade aktiivset ja säästlikku majandamist, puidutööstuse arengut ja innovatsiooni ning puidu senisest laialdasemat kasutamist. Samuti toetada metsauuendustööde tegemisel kohalikku päritolu metsauuendusmaterjali kasutamist kaitsmaks metsa genofondi ning kehtestada metsaveoautode täismassi piirangu sõltuvalt telgede ja velgede arvust eesmärgiga suurendada metsandussektori konkurentsivõimet ja parandamiseks teede olukorda. Jätkatakse erametsaomanikke koondavate metsaühistute riigipoolset toetamist.

Valitsusliit soovib Eesti energia portfelli mitmekesistamist, sealhulgas bio- ja kohalike kütuste osakaalu suurendamist transpordis, hajutatud, kohalikel kütustel põhineva väiketootmise edendamist. Samuti makstakse mikrotootjatele taastuvenergia toetust kogu võrku antud elektrienergia ulatuses ning analüüsitakse bilansienergia süsteemi rakendamist, kus mikrotootjatel on võimalus toota võrku taastuvenergiat ja tasaarveldada selle aasta jooksul energiatarbimisega.

Loe pikemalt: valitsus.ee/et/valitsustegevusprogramm

Piimakvoodid said ajalooks

Alates 1. aprillist 2015 ei reguleeri EL piimaturgu enam 1984. aastast kehtinud kvoodisüsteem. Kvoodisüsteemi lõppemine avab küll uusi võimalusi Euroopa piimatootjatele, kuid ühtlasi võib see tähendada ka turukõikumiste suurenemist piimanduses.

Euroopa Parlamendi põllumajanduskomisjoni esimees Czeslaw Adam Sikierski märkis kvoodisüsteemi lõppemise puhul: „Peame piimaturu liberaliseerimisest maksimumi võtma, kuid ühtlasi jääma valvsaks ja olema turutõrgete puhul valmis sekkuma. Oluline on tugevdada piimatootjate positsiooni tarneahelas ning saavutama stabiilse koostöö põllumajandus- tootjate, piimatööstuste ja kaubanduse vahel. Samuti peame keskenduma uutele eksporditurgudele ja kasutama selleks uue EL promotsioonipoliitika meetmeid. Venemaa impordikeeld näitas meile, kui oluline on eksporditurgude mitmekesisus.“

Euroopa Komisjoni põllumajandusvolinik Phil Hogan nimetas 31. märtsi oluliseks päevaks ühise põllumajanduspoliitika ajaloos ja märgiks sellest, et EL põllumajanduspoliitika liigub rohkem turule orienteeritud põllumajandussektori suunas. Voliniku sõnul on EL piimatoodete eksport viimase viie aasta jooksul 45% kasvanud, eksporditud piimatoodete väärtus on samal ajal kasvanud 95%.

Hogani sõnul peitubki kasvupotentsiaal lisandväärtusega toodetes, nagu näiteks juustud ja jogurtid ning

komponendid eritoitude jaoks. Põllumajandusvoliniku sõnul on Euroopa piimandussektoril hea võimalus osa saada prognoositavast ülemaailmsest piimatoodete tarbimise kasvust, kuid sektor peab muutuma vastupidavaks turu volatiilsuse suhtes. Võimalusi selleks võiks leida riskijuhtimise meetmetest, nagu näiteks tulevikuturud ja hindade fikseerimine lepingutes. Samuti tuleb voliniku sõnul kontrolli all hoida tootmiskulud ja panna teadus- ja arendustegevusse. Phil Hogan esines 31. märtsil Brüsselis toimunud foorumil „Põllumajanduse tulevik“.

Põllumajandusminister Ivari Padari sõnul on kvootide kadumine suur võimalus, sest maailmaturul on piima järgi nõudlus suurenemas. Samas on olukord ministri sõnul võrdlemisi prognoosimatu, sest kvootide kadumine mõjutab kindlasti ka piima kokkuostuhindasid. Padari hinnangul on tootmiskvootide kadumine Eesti põllumeestele pikemas plaanis kasulik, sest siinsed tootmised on efektiivsed ja konkurentsivõimelised. „Turuolukorra paranedes on nüüd meil võimalik vajadusel toodangut kasvatada ja tarbijate nõudlusele vastu tulla,“ lisas Padar.

Eesti pole piimakvooti seni ületanud, kuid lõppenud 2014/2015 kvoodiaasta 11 kuu andmed näitavad, et Eesti võib tarnekvooti ületada 1–2% ulatuses, millega kaasneb kvoodiületustasu vahemikus 1,9–3,8 miljonit eurot. Esialsed hinnangud piima tarnekvoodi ületamise kohta sel-

guvad aprilli lõpus ja lõplik seis pärast laekunud andmete analüüsi juuniku esimeses pooles. Põllumajandusministri määrus annab piimatootjatele õiguse soovi korral maksta kvoodiületustasu tagasi kolme aasta jooksul.

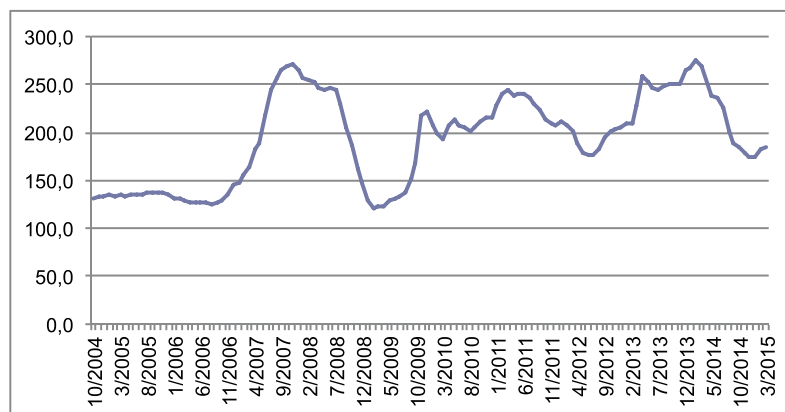
Prognooside kohaselt võib käesoleval aastal ulatuda piimkvooditrahv kokku rohkem kui 750 miljoni euron, esialgsel hinnangul peavad Saksamaa tootjad maksma sellest 300 miljonit ja Poola põllumehed 160 miljonit eurot. Hollandil tuleb tõenäoliselt maksta ca 160 milj, Iirimaa 75 milj, Austria 44,5 milj ja Taanil 27 miljonit eurot piimakvooditrahvi. Samuti ootab trahv tõenäoliselt Luksemburgi, Itaalia, Belgia, Hispaania ja Küprose tootjaid.

Copa-Cogeca piimanduse töögrupi esimees Mansel Raymond ütles: „Kvoodisüsteemi lõppemisel peavad tootjad arvestama turukõikumistega, mis on globaalne nähtus. Turgude volatiilsus ei kao kuhugi, see on üheks riskifaktoriks ettevõtetele ja mõjutab tugevasti investeeringuid. Praegu on piimatootjatel keerulised ajad, mistõttu on väga oluline piimakvoodi ületamise tasuna kogutava raha tagasisuunamine sektori arendamisse, et teha investeeringuid keskmises perspektiivis prognoositava turunõudluse kasvu rahuldamiseks.“

Copa-Cogeca hinnangul on samuti vajalik üle vaadata turgureguleerimise meetmed, sh nt kohandada sekumishindade taset, et need suudaksid pakkuda tõelist turvatunnet tootjatele.

FAO piimahinna indeks märtsis tõusis

Maaailma Toidu- ja Põllumajanduse Organisatsiooni FAO piimahinna indeks jäi märtsis 185 punkti tasemele, mis tähendab võrreldes veebruariga 3 punktist ehk 1,7% hinnataseme tõusu. Hind tõusis teist kuud järjest. Eelkõige tõusis piimapulbri hind (+10,7%), lõssipulbri hind (+7%) ja või hind (+2,1%). Juustu hinnad langesid siiski 3%. Hinnatrendi muutis Okeania ja Euroopa pakkumise piiratus.

Vaata lähemalt: <http://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/en/>

Komisjoni GMO poliitika seab ohtu ühisturu toimimise

Euroopa Liidu toidu- ja söödatarnehela osalised on mures Euroopa Komisjoni geneetiliselt muundatud organismide turule lubamist käsitleva poliitika pärast, kuna praegused suundumused seavad tõsiselt ohtu EL ühisturu toimimise selles valdkonnas. Komisjon tuleb vastavasisulise ettepanekuga tõenäoliselt ametlikult välja 15.aprillil.

Turuosalised on pöördunud Euroopa Komisjoni presidendi Jean Claude Junkeri poole ja nõudnud, et viimane peataks kava, mille kohaselt

antakse liikmesriikidele õigus oma territooriumil otsustada geneetiliselt muundatud kultuuride turule lubamise üle toidus ja söödas kasutamiseks.

Toidu- ja söödatarnehela huvigruppide nimel rääkides hoiatas Copa-Cogeca peasekretär Pekka Pesonen selle ettepaneku negatiivsetest mõjudest majandusele. Ettepaneku mõjul võib siseturg toidu- ja söödatarnehela valdkonnas killustuda, mis omakorda viib töökohtade kaotuseni ja investeringute vähenemiseni nendes liikmesriikides, kes otsustavad oma

turule GMO tooteid mitte lubada. Samuti moonutab see konkurentsireegleid kõikide turuosaliste jaoks.

Algatus ei vasta kriitikute hinnangul Euroopa Liidu aluslepingute põhimõtetele, samuti võib kahelda Euroopa Komisjoni prioriteetide saavutamises, mille kohaselt taheti väärtustada majanduskasvu ja töökohti ning nutikamat õiguskorraldust. Komisjoni prioriteediks peaks olema kehtiva õiguse asjakohane rakendamine enne kui hakatakse turule lubamise reegleid muutma.

FAO teraviljahinna indeks langes

Maailma Toidu- ja Põllumajanduse Organisatsiooni FAO teraviljahinna indeks jäi märtsis 170 punkti tasemele, mis tähendab võrreldes veebruariga 1,9 punktist ehk 1,1% hinnataseme langust. Võrreldes möödunud aasta märtsiga on hinnaindeks 39 punkti ehk 18,7% madalamal tasemel.

2014. aasta lõpus toimus küll teraviljahindade tõus, kuid selle aas-

ta algusest on indeksi väärtus langenud, kuna ekspordiks pakutavad kogused on suurenenud. Veebruariga võrreldes langesid märtsis nisu ja maisi hinnad ligi 2%, mille põhjuseks on tugev konkurents eksporditurgudel ja head saagiväljavaated 2015. aastaks.

FAO taimeõli hinnaindeks oli märtsis 152 punkti tasemel, mis on veebruarit tasemest 5 punkti ehk

3,1% võrra madalam. See on ühtlasi madalaim hinnatase alates 2009. aasta septembrist. Soja saak Lõuna-Ameerikas on olnud heal tasemel, samuti on suurenenud varud. Eelolevaks aastaks oodatakse sojaubade kasvupindade rekordilist laiendamist USA-s. Taimeõli hindasid on mõjutanud ka kütuseturu madalad hinnad.

Euroopa Liidu teraviljatoodang võib mullusega võrreldes 8% väheneda

Copa-Cogeca prognoosi kohaselt võib Euroopa Liidu teraviljatoodang käesoleval aastal võrreldes möödunud aastaga 8% väheneda. Vähenemise põhjustena nähakse teraviljapindade 4% vähendamist, mille põhjuseks omakorda on uued rohestamise nõuded.

Külvipinna vähenemise põhjuseid võib otsida ka teraviljaturu olukorrast. Eelmise aasta suured saagid ja teraviljavarude kõrge tase on viinud teraviljahindade languseni. See on ärgitanud osasid tootjad oma tootmist teistele kultuuridele ümber orienteerima. Copa-Cogeca on saagi tootust võrreldes varasema prog-

noosiga veelgi tagasi tõmmanud. Varasema prognoosi kohaselt eelmise aasta lõpul oodati saagi 5% vähenemist. Möödunud aasta rekordiliseks saagiks kujunes 319 miljonit tonni teravilja.

Kui Copa-Cogeca prognoosib toidunisu saagi vähenemist 6%, siis söödavilja (ilma riisita) saaki arvatavalt vähenevat koguni 10%. Põllumajanduseasjatundjad näevad põhjusena 1. jaanuaril jõustuvad uut korda, mille kohaselt peavad põllumehed 5% põllumajandusmaast jätma nn ökoloogilise kasutuseesmärgiga maa-alaks. Spetsialistid eeldavad ühtlasi, et rapsi kasvupinnad vähenevad 2% ning sellega koos kaha-

nevad saagid 7%.

Neonikotinoidide kasutamise keeld jätab spetsialistide sõnul teravilja kahjurite meeleva. Saksa maal eeldatakse, et 2015. aastal langeb rapsisaak eelmise aastaga võrrelduna 1 miljoni tonni võrra, väidab Copa-Cogeca. "Kõige halvem on see, et kevadiste sortide kaitseks alternatiiv puudub ning saak muutub kaitsetuks kirpude rünnaku vastu", märgib Copa-Cogeca õlikultuuride töögrupi esimees Arnaud Rousseau. Copa-Cogeca kutsub Euroopa Komisjoni hindama putukakahjustustest tingitud sotsiaal-majandusliku mõju ulatust ning korraldama mais vastavateemalise konverentsi.

Eraladustamistoetust on küsitud 50 867 tonnile sealihale

9. märtsist kuni 8. aprillini on Euroopa Liidu liikmesriikides eraladustamise skeemi raames ladudesse seisma pandud kokku 50 867 tonni sealiha. Suurim kogus sealiha on ladustatud Hispaanias, kus eraladustamise toetust on küsitud 12 096 tonnile sealihale. Hispaaniale järgneb Taani (10 186 t), Poola (7 157 t), Saksamaa (6979 t), Itaalia (4225 t), Prantsusmaa (2527 t) ja Holland (2405 t). Eestis on 8. aprilli seisuga meetme raames 90 päevaks ladustatud 538 tonni sealiha, Lätis ja Leedus sealihale ladustamiseks toetust küsitud pole.

Liikmesriikide ladudes olevast sealihast enamuse moodustavad konditustatud reietükid (32 575 t), ilma kamara ja ribideta kõhutükid (8034 t) ja tagaosad (2835 t).

Euroopa Komisjon otsustas anda sealihale eraladustamise toetust, kuna sealihale hinnad on 20% madalamad viie aasta keskmisest hinnast ja Venemaa impordikeeld on siseturul põhjustanud sealihale ülepakkumise. Viimati kasutati sealihale eraladustamise meetet 2011. aastal, mil pandi ladudesse seisma 140 000 tonni sealihale. Vaata lisaks: http://ec.europa.eu/agriculture/pigmeat/private-storage/index_en.htm

Copa-Cogeca hinnangul on veiselihassektori olukord habras

Euroopa Komisjoni põllumajanduse ja kaubanduse peadirektoraadi esindajatega kohtunud Copa-Cogeca peasekretär Pekka Pesonen ja veiseliha töögrupi esimees Jean Pierre Fleury rõhutasid veiselihassektori rasket olukorda.

„Lihaveisekasvatuse olukord on struktuursest vaatevinklist väga habras ja sissetulekute tase madal. Eelkõige on see probleemiks lihavesikasvatusele spetsialiseerunud ettevõtetes, kuna see on nende tootjate ainuke sissetuleku allikas. Olukorra on muutnud keerulisemaks Venemaa impordikeeld, kuna see oli Euroopa Liidu veiselihassektori peamine eksporditur. Seetõttu on oluline leida veiselihassektori

turustusvõimalusi,” ütles Jean Pierre Fleury.

„Lisaks sellele on lihatarbimine vähenemas ning veiselihassektori võib destabiliseerida EL piimaturu kõikumine. Veiseliha pakkumist turul suurendavad piimakarjadest pärit veiseliha täiendavad kogused. Euroopa Liidu veiselihassektorile võivad ohtu kujutada ka täiendavad importliha kogused, mida võimaldavad hetkel läbirääkimiste laual olevad kaubanduslepingud,” lisas ta.

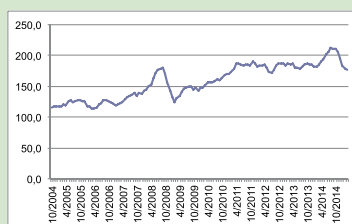
Pekka Pesoneni sõnul võivad EL ja USA vahelised kahepoolsed kaubandusläbirääkimised pakkuda nii uusi võimalusi kui ka väljakutseid. „USA on Euroopa Liidu jaoks kõige suurem ja tähtsam põllumajandussaaduste eksporditur. Siiski peame pingutama, et kindlustada EL veiselihassektori tulevik ja meile iseloomulikud tootmismeetodid. Läbirääkimistel on oluline silmas pidada nii sanitar- kui fütosanitaartõkete küsimust,” ütles Pesonen.

Hobuseliha skandaali põhjustanud Hollandi pettur sai karistuse

Hollandi hobuselihaskaupleja Willy Selten sai kahe ja poole aastase vanglakaristuse, kuna ta oli võltsinud arveid, liha märgistust ja deklaratsioone ning kasutanud võltsitud dokumente, et müüa veiseliha pähe hobuseliha. Tema tegevus on üks osa 2013. aastal lahvatatud EL hobuselihaskaandaali põhjustest. Hollandi kohtu andmetel müüdi tema kahe ettevõtte kaudu aastatel 2011 ja 2012 vähemalt 336 tonni hobuseliha.

FAO lihashinna indeks langes

Maaailma Toidu- ja Põllumajanduse Organisatsiooni FAO lihashinna indeks jäi märtsis 177 punkti tasemele, mis tähendab võrreldes veebruariga 1,8 punkti ehk 1% hinnataseme langust. Indeksi langus tuli peamiselt sealihale ja linnuliha hinnalangusest, kuid samuti langesid lambaliha hinnad. Veiseliha hind üldjuhul ei muutunud. Indeks saavutas ajaloolise tipu möödunud aasta juulis ja on sellest ajast peale kuust kuusse langenud. Hinnalanguse peamiseks põhjusteks on Aasis vähenenud impordinõudlus, kus mitmetes riikides on toimunud suur lihatootmise kasv ning Venemaa poolt kehtestatud impordikeeld.

Soome aiandustootmise ajalugu ja tänapäev

Soome põllumeeste organisatsioonidel ja seeläbi ka ühistegevusel on pikk ajalugu. Vanim siiani tegutsev põllumehi ühendav organisatsioon kutsuti ellu juba enne iseseisvumist 1917. aasta mais, segasel kahe revolutsiooni vahelisel perioodil. Täna-seks on MTK (Põllumajandustootjate ja Metsaomanike Keskliit) kujunenud tugevaks organisatsiooniks, millel on esindused üle Soome ja mis ühendab eri valdkondade põllumajandustootjaid ning metsaomanikke. Viimaseid, kellele kuulub vähemalt 2 ha metsa, oli Soomes 2011. a. andmetel üle 740 tuhande. Organisatsiooni kuulub ka aiandustootmine, esindatud on küll avamaa köögiviljakasvatajad, kuid mitte katmikaladel tootjad.

1919. aastal löid katmiktootjad MTK kõrvale oma organisatsiooni *Kaup-papuuatarhaliitto* (Aiandusliit), meie mõistes mittetulundusühing, mis tänaseks ühendab orienteeruvalt 360 professionaalset aiandustootjat, kelle käes on ca 55% tootmispinnast ning kes annavad 70% katmikaladelt tulevast toodangust. Esindatud on nii köögivilja- kui lillekasvatajad. Aastatega on kolmeteistkümne töötajaga ühing kasvanud arvestatavaks katmiktootjaid esindavaks organisatsiooniks peakontoriga Helsingis. Organisatsiooni rahastatakse ühingu juurde loodud juriidilistelt isikutelt saadava tuluga ning liikmetelt laekuvate maksudega. Organisatsioonil on koolituskeskus Kesk-Soomes Lepaal, kus korraldatakse Soome suurimat iga-aastast aiandusmessi ning antakse välja Soome suurimat aiandusajakirja "*Puutarha ja kauppa*". Organisatsioon on aiandustootjate eestkõneleja kõigis küsimustes ning eri tasanditel, pakkudes ühtlasi nõustamisteenust ning aidates reklaamikampaaniate korraldamisel.

Soome aiandustootjate sissetulek moodustas 2013. aasta andmetel kokku 550 milj eurot, millest orienteeruvalt 48 miljonit (8,7%) moodustavad pindala- ja investeeringutoetused. Aiandustoodangu väärtus valdkonniti tootjahindades jaguneb laias

laastus: lilled ja ilutaimed 80 miljonit, katmikköögivilji 190 miljonit, avamaa köögivilji 137 miljonit, puuvili ja marjad 65 miljonit ja istikud 28 miljonit eurot. Katmikaladel toodetud aiasaaduste osa on suur – 300 mln eurot, moodustades üle poole aiandustoodangust. Umbes 90% aiandustootjate sissetulekust tuleb toodangu müügist.

Tootmine katmikaladel

Märgatavat toodangu kasvu on vaadatamata tootjate arvu ning kasvupindade vähenemisele näidanud katmiktootmine. Peamiste, traditsiooniliste tooteartiklite -tomati ja kurgi - osas on muutused olnud märkimisväärsed. Võrreldes tomatikasvatust EL liitumisaastaga 1995, on näha, et tootjate arv on pea kolmekordselt vähenenud: kui 1995. aastal oli 981 katmikala-tomatikasvatajat, siis 2013. aastaks oli alles jäänud 380, kasvupinnad olid vähenenud vastavalt 120 hektarilt 104 hektarile, kuid toodang kasvanud 31 miljonilt 40 miljoni kilogrammini. Tomati tarbimisest ca 2/3 moodustab kodumaine toodang. Kurgi puhul on aastate 1995 vs 2013 näitajad vastavalt - tootjaid 646 vs 280, kasvupind 80 ha vs 57 ha ning toodang 24 milj kg vs 34 milj kg. Umbes 80% müüdüd katmikaladel toodetud kurgist on kodumaine. Tomati- ja kurgikasvatavate suurim vaenlane on kõrge energiahind, mis mõjutab katmikaiandust tervikuna. Potisalat ja maitsetaimede ning paprika tootmise struktuur on "vanade" kasvuhooneartiklite omast pisut erinev: salatitootjate arv on nii 1995. kui ka 2013. aastal jäänud samaks, püüdes 77, perioodiga on suurenenud kasvupind – 11 hektarilt 32 hektarile, toodetud pottide arv on kasvanud 30 miljonilt 97 miljonile. Ostetud salatite ja maitsetaimede pottidest on 95% kodumaist päritolu. Suurim probleem valdkonnas tootjatele on ületootmine ja sellega kaasnev madal hind. Paprikakasvatavad on jätkuvalt Hollandi ja Hispaania toodangu tugeva surve all, samas näitavad nii toodangu mahud kui tootjate arv kasvu. 1995. a. kasva-

tasid paprikat 37 ettevõtjat 0,2 hektaril kogumahus 10 000 kg, 2013. a. oli tootjate arv enam kui kahekordistunud – 88 ettevõtjat, tootmispind 5,4 ha ja kogutoodang 700 000 kg. Kuna kodumaise ja imporditud paprika hinnavahe on märgatav, jääb kodumaise tarbimine alla 10%.

Lõikelilled ja ilutaimed

Suurim langus on olnud lõikelilledes osas. Vaadeldaval perioodil on tootjate arv langenud 450 tootjalt 20-le ning kasvupind vähenenud 68 hektarilt 2 hektarile. Rooside osas on kahekümne aastaga toimunud langus eriti drastiline – 1995. aastal 4 ha ja 2015. aastal vaevu 1 ha. Roosikasvatuse tapjana nähakse impordi Aafrikast, kuhu paljud EL suurtootjad on oma tootmise üle viinud. Potililled ja ilutaimede osas on tootjate arv vähenenud 738 tootjalt 300-le, toodang on langenud 12,8 miljonilt potilt 11 miljoni potini. Peamiseks müügiajaks on jõulueelne periood, tunda on Taani, Hollandi, Saksamaa ja Belgia tugevat survet turule.

Kui lillede ja ilutaimede toodang on impordi tugeva surve all, siis istikute ja lillesibulate (viimastest moodustab lõviosa tulbisibul) müüdüd toodang on valdavalt kodumaine ja see näitab kasvutendentsi. Põhjuseks ostjate soov soetada kodumaist toodangut ning ka see, et istikute puhul on kaugemalt transport raskendatud. Turu rahalises mahus olulist kasvu oodata ei ole, küll püütakse kodumaise toodangu turuosa suurendamiseks impordi lüüa kvaliteediga ning ka tarbija teadlikkust kasvataes.

Uued tehnoloogiad

Vaatamata sellele, et tootja arv on vähenenud, on toodangu mahud tublisti kasvanud. Katmikaladel on rakendatud mitmeid tehnoloogilisi uuendusi nagu LED-valgustus, hübriidid (tuule-, termo- ja päikseenergia) energeetilised lahendused. Kõik see annab pikas perspektiivis, arvestades fossiilsetele kütustele seatud kasvavaid makse, olulist kokkuvõtet ning ühtlasi vähendada kas-

vuhoonegaaside emissiooni. Kokku on lepitud katmiktootjate ettevõtete ühiskondliku vastutuse programmis, mis aitab kaasa loodussäästliku tootmise arengule. Selle kokkuleppe põhjustajateks on nn roheliste liikumine, kes leiavad, et rakendatavad programmid ei ole küllaldased ja nende rakendamine piisavalt kiire.

Puuvilja- ja marjakasvatus

Uusi tehnoloogiaid rakendatakse ka puuvilja- ja marjakasvatustes. Puuviljakasvatusest lõviosa moodustavad õunaaiad, pirnipuude osa on ca 1% ja luuviljaliste osa on samuti üpris tagasihoidlik. Alates 1995. aastast on tootjate arv oluliselt vähenenud. Kui 1995. aastal oli tootjaid 339, nende tootmispind 419 ha ja toodang 2,4 milj kg, siis 2013. aastal olid näitajad vastavalt 328 tootjat, 660 ha ja 4,9 milj kg. Puuviljandus on vist ka ainus valdkond, kus tootmispinnad on tublisti kasvanud. Marjakasvatustes, millest 2/3 moodustab maasikakasvatus, on muutused olnud veelgi järsemad. 1995. aastal andsid 4462 kasvatajat 7286 hektaril toodangut 11,6 milj kg, 2013. aastal aga 1805 kasvatajat 5907 hektaril toodangut 16,1 milj kg. Tegu on lauamarja toodanguga, tööstusliku toodangu osas näitab kodumaisus langustendentsi – põhiosa tööstuslikust marjast tuuakse väljast.

Avamaaköögivilja

Avamaaköögivilja osas on peamiseks kasvatatavaks artiklikaks porgand - 90 milj kg, järgnevad kapsas ja sibul 20 milj kg. Köögiviljakasvatajate arv on vaadeldaval perioodil langenud, moodustades vastavalt 4643 ja 1476, vähenenud on ka kasvupinnad 9727 ja 8649 ha.

Eelista kodumaist!

Üks Soome tootjate esindusorganisatsioonide oluline tegevus on tarbijate koolitus, mis reaalses elus ka vilja kannab – soomlane teab, et ostes kodumaist toodangut annab ta kohalikele tootjatele tööd ning raha läheb maksudena riigikassasse, mitte ei liigu üle piiri. 2013. aastal tehtud uuringu põhjal ostab soome tarbija valdavalt kodumaist toodangut, hinnanguliselt kõigest turustatud aiandussaadustest: 95% katmikalal toodetud salatitest ja maitsetaimedest;

HAR DIN TOMAT REST MER ÄN DU?

Om du vil vara en mer artären världsresenär än din tomat, köp finskt!
Du får en fäsk och småklig godbit som producerats nära.

Vinn grönsaker för en månad (värde 100 euro)
www.puhtaastikotimainen.fi

Plakatil: Kas see tomat on rohkem reisinud kui sina?

90% istutusmaterjalist, tulpidest, sibulast, avamaa köögiviljast; 80% kurgist; 76% istikutest; 70% maasikatest; 58% tomatitest ning 50% potililledest. Vaid õunte ja lõikelilled osas jääb kodumaise toodangu osakaal alla poole, vastavalt 10% ja 1%.

Kodumaiste aiasaaduste turustusele aitab tublisti kaasa 1989. aastal kasutusele võetud kodumaisuse märk, vanim selline Põhjamaa des. Tärnanud lehest ja rahvuslipust koosnev märk ei tähistata mitte ainult päritolu, vaid ka kvaliteedi auditeerimissüsteemi. Mõni aasta tagasi viidi läbi tarbijaküsitlus selle kohta, milliseid omadusi märgiga toode kannab. Tulemused näitasid, et 90% vastanuist märkisid toote ohutust, 80% kvaliteeti, märki ja selle tausta tundsid 90% vasta-

nuist. Märki kasutatakse enam katmikköögiviljal, pakendatud kartulil, avamaa porgandil ja sibulal, lilledest enim tulbikimpudel. Tarbijat teavitatakse märki kandvate toodete mitmetest omadustest: värsked, ohutu, kasvatatud siinsamas lähedal, märki kandev toode kannab endas sotsiaalset vastutust, andes inimestele tööd ja riigile makse, saadus on toodetud väikse ökoloogilise jalajäljega, selle transport on minimaalne jne. Märki kandvate toodete propageerimiseks on käivitatud soome- ja rootsikeelne kampaania „Puhtalt kodumaine“ nii internetis kui erinevates meediakanalites.

Puutarha ja Kauppa peatoimetaja Jyrki Jalkanen'i Aiandusfoorumil 2015 peetud ettekande põhjal.

Aiandusvaldkonna tootjaorganisatsioonid Lätis kasvavad

Esimesed tootjaorganisatsioone puudutavad seadusandlikud aktid võeti Euroopa Liidus vastu 1996. aastal, neid täpsustati valdkonnapõhiselt 2007. aastal. Tootjaorganisatsioonide reform seadis eesmärgiks tehnilise abi loodushoidlikule tootmisele, võimalike tururiskide maandamise, konkurentsivõime tõstmise ning turu nõudluse efektiivsema rahuldamise.

Need seadusandlikud aktid võeti aluseks ka Läti rahvuslike tootjaorganisatsioone toetava seadusandluse väljatöötamisel. Kui vanades EL liikmesriikides oli EL Nõukogu regulatsioonide rakendamine tänu väljakujunenud organisatsioonilisele struktuurile keeruline, siis Läti alustas 2008. aastal suhteliselt tühjalt kohalt ning eriliste valudeta.

Tootjaorganisatsiooni loomine eeldab tegevuskava olemasolu. Tegevuskava eesmärk on tootmise planeerimine, toodangu kvaliteedi tõus, käibe suurendamine, tootarendus, hea põllumajandustava järgimine, vajadusel kriisijuhtimiskava rakendamine. Viimase puhul on oluline saagi kindlustus, toote turult kõrvaldamine, loomulikult ka administratiivsed meetmed. Tootjaorganisatsioonidel on võimalik saada vajadusel finantsabi organisat-

siooni poolt turustatava toodangu mahust 4,1%. Venemaa embargo tõi selgelt välja asjaolu, et seda võib jääda väheks.

Läti tegevuskavaga lubatakse kasutada kuni 70% organisatsiooni tegevuskava raames planeeritud summadest toodangu planeerimiseks, sama palju võib see olla toote kvaliteedi tõstmisega seotud meetmete puhul, 50% turundusega seotud meetmete rakendamisel, 30% uuringute, teavituse ja loodushoiu summadest. Tootjaorganisatsiooniga ühinenud tootjad kohustuvad mitte vähem kui 75% oma toodangust realiseerima läbi tootjaorganisatsiooni ja kuni 25% on lubatud otse turustada.

Läti esimene tootjaorganisatsioon *Müsmāju dārzeni* (Kodumaine Köögivilj) asutati 6 liikme poolt 2006. aastal kooperatiivina, 2008 tuli tunnustus tootjagrupina ning 2012 tootjaorganisatsioonina. Täna-seks on liikmete arv kasvanud kümnele. Toodangu loetelus on kapsas, porgand, lillkapsas, sibul, punapeet, kurgid, kõrvitsalised, redis jm.

Tootjaorganisatsioon *Baltijas dārzeni* (Balti Köögivilj) asutati 10 liikme poolt ühistuna 2005. aastal, tootjaorganisatsioonina tunnustati nüüdseks 15-liikmelist organisatsiooni 2013. aastal. Toodetakse por-

gantit, punapeeti, sibulat, tomateid, salateid ning teisi köögivilju nii avamaal kui katmikpinnal. Organisatsiooni liikmed paiknevad Läti erinevates piirkondades, mis on logistiliselt kasulik.

Kui 2008. aastal moodustas kahe tootjaorganisatsiooni toodangu rahaline maht 3,93 mln eurot, siis aastaks 2013 oli see kasvanud 21,72 miljonini. Kaks tootjaorganisatsiooni kasutavad suuremat tootmispinda kui ülejäänud tootjad kokku. Toodangu mahte iseloomustavad kõige paremini 2013. aasta järgmised arvud: kogu katmikala pind 35,5 ha, sellest suurtootjad 26 ha, sellest omakorda *Baltijas dārzeni* moodustab 20,2 ha ehk vastavalt 57% kogu tootmispinnast ning 78% suurtootmisest. Kurkide puhul on kogu toodang 7960 t, suurtootjatelt tuleb sellest 5301 t, sellest BD-lt 4320 ehk 54% kogutoodangust ning 81% suurtootmisest. Tomatitel on need arvud 6383 t kokku, 4822 suurtootjatelt, sellest 4180 t BD-lt ehk vastavalt 65% ja 87%. See annab kaubanduskettidega läbirääkimistel tugeva positsiooni.

Kristine Brunovska, Marite Gailite (Baltijas Dārzeni) Aiandusfoorumil 2015 peetud ettekande põhjal.

Euroopa Komisjon otsib võimalusi põllumajandusinvesteeringute soodustamiseks

Euroopa Komisjon peab läbirääkimisi Euroopa Investeeringupanga (EIB), et välja töötada laenumudel, mis aitaks Euroopa piimatootjatel tootmist laiendada ja vähendada hinnakõikumistest tulenevaid riske.

Euroopa Komisjoni põllumajandusvoliniku Phil Hogani sõnul on meetme eesmärgiks võimaldada võrdses osas tagasimakseid laenudele, mis ületavad 10 või 12 aasta pikkust perioodi. Algatus on üks osa plaanist, mille eesmärgiks on julgustada pankasid andma laenu põllumajandussektorile. Laenude tagasimaksimisel võetak arvesse keskmisi piimahindasid pikema perioodi jooksul. Voliniku sõnul annaks see turuhindade suure volatiilsuse tingimustes selge kindlustunde.

Kasutage finantsinstrumente

Euroopa Komisjoni ja EIB plaani eesmärgiks on julgustada liikmesriike kasutama maaelu arengukavade raames finantsinstrumente, nagu näiteks laenugarantiisid. Fi-

nantsinstrumentide eesmärgiks on omakorda julgustada pankasid andma põllumajandussektorile laene soodsamatel tingimustel, sh madalamate intressimäärade, pikema tagasimaksetähtaegade ja väiksemate tagatistega.

Euroopa Komisjoni põllumajandusvoliniku Phil Hogani sõnul aitab finantsinstrumentide kasutamine saada maaelupoliitika meetmete rakendamisest rohkem kasu. Kui põllumajandustootjatel on parem juurdepääs laenule, siis saab voliniku sõnul ühest eurost avalikust rahast teha kaks, kolm või isegi rohkem eurot.

Liikmesriigid on finantsinstrumentide kasutamise osas olnud siiski tagasihoidlikud. Perioodil 2007-2013 kasutas maaelu arengukavade raames finantsinstrumente vaid seitse liikmesriiki (Bulgaaria, Prantsusmaa, Kreeka, Itaalia, Leedu, Läti ja Rumeenia), käesoleval perioodil on vastavast kavatsusest teatanud tänaseks aga vaid Holland, Eesti, Itaalia, Prantsusmaa, Hispaania,

Saksamaa, Ungari, Sloveenia ja Rumeenia. Põllumajandusvolinik peab võimalikuks, et liikmesriigid muudavad oma kavasad ning finantsinstrumentide kasutamise lisamine on muudatuste osas komisjoni jaoks prioriteetne valdkond.

Hogani sõnul aitab Rumeenia tagatisfond aastatel 2010-2014 sektorisse suunata 426 miljonit eurot laenusid, mille tagamiseks panustati 116 miljonit eurot.

Komisjoni hinnangul võib Euroopa Investeeringupanga toetus anda paremad võimalused atraktiivsete laenude pakkumiseks. EIB võib lisada 20 miljardi euro väärtuses lisatagatise, mis oleks tõeline paradigma muutus. EIB asepresidendi Wilhelm Moltereri sõnul on vajalik nutikalt kasutada avalikku raha, et meelitada erainvestoreid investeerima ning teha need investeeringud võimalikuks.

Vastavasisuline algatus tehti käesoleva aasta 23. märtsil Brüsselis. See põhineb möödunud aasta juulis allkirjutatud vastastikkuse mõistmise memorandumile. Põllumajandusvolinik loodab, et läbirääkimised Euroopa Investeeringupangaga jõuavad eduka lõpuni veel käesoleva aasta jooksul.

http://ec.europa.eu/agriculture/events/ec-eib-03-2015_en.htm

Reformierakonna, sotsiaaldemokraatide ja IRL-i poolt moodustatud valitsusliidu tegevuskavas lubatakse kaaluda Maaelu Edendamise Sihtasutuse juurde äriühingu loomist, mille kaudu mitmekesistada põllumajandus- ja kalandusvaldkonnas tegutsevate ettevõtjate rahastamisvõimalusi.

Ülevaade Euroopa Liidu põllumajandusühistute arengust

Prodromos Kalaitzis, Copa-Cogeca

Vajadus ühistu järele tekib enamasti hetkel, kui on vaja oma toodet turustada. Turustamisel ette tulevad tuhanded pisiasjad ja probleemid alates turu leidmisest, marketingist, lepingutest ja maksekindlusest tuleb põhjalikult läbi mõelda ja planeerida. Seda on sageli lihtsam teha ühistu abiga, kuid teisalt eeldab see liikmete ühist huvi ja eesmärgi ning koostöövalmidust, mis ei ole alati ja igas olukorras võimalik.

Suurem efektiivsus (turulepääs) ja ressursitõhusus (madalamad kulud) kollektiivsete tegevuste kaudu on peamine ühistu loomise põhjus. Ühistu eesmärk on „maksimeerida väärtust oma liikmete jaoks”, mis tuleneb ühistule iseloomulikest omadustest: kasutaja/liikme omandus, kontrollitav ja kasumit teeniv. Ühistud erinevad investori omanduses olevatest firmadest, mille ainus eesmärk on maksimeerida omanike kasumit.

13 miljonist EL põllumajandus- tootjast kuulub 6,2 miljonit ligi 22 000 põllumajandusühistusse, mis annavad 40% kogu põllumajandus- sektori toodangust. Euroopa ühistud pakuvad tööd 660 000 inimesele ja nende käive on 350 miljardit €.

Põhjamaades ja Kesk-Euroopa riikides (Soome, Rootsi, Taani, Holland, Prantsusmaa ja Iirimaa) moodustab ühistute turuosa 50%. Vastukaaluks on Lõuna-Euroopa ja Vahemeremaade ühistute turuosa 25% -50% (Itaalia, Hispaania, Portugal) ning alla 25% Kreekas.

Põllumajandusühistute mudelid EL-s erinevad suuresti. Põhjamaades on märgatav suurem integratsioon; väike arv kitsalt spetsialiseerunud ja suuri põllumajandusühistuid. Lõuna-Euroopas on suur killustumine, piiratud integratsioon ühistute vahel, piiratud majanduslik mõõde. Uuemates EL liikmesriikides valitseb põllumajandusühistute arengus mahajäämus.

EL ühise põllumajanduspoliitika turukorraldusmeetmetes 2014-2020 nähakse ette ka tootjaorganisatsioonide, sh ühistute tegevuse edendamist. Tootjaorganisatsioonidele antakse võimalus kollektiivseteks läbirääkimisteks tarnelepingute sõlmimisel. Olulise turu tasakaalutuse korral võib Euroopa Komisjon tunnustada tootjaorganisatsiooni, rakendamaks teatud meetmeid kollektiivselt, et stabiliseerida turg. Ühistuid ja tootjaorganisatsiooni on võimalik toetada ka maaelu arenguprogrammide kaudu esimese ja kolmanda prioriteedi alt (vastavalt konkurentsivõimet ja farmi elujõulisuse edendamist ning tarneahela organiseeritust ja riskijuhimise tõhustamist).

Ebaausad kauplemistavad

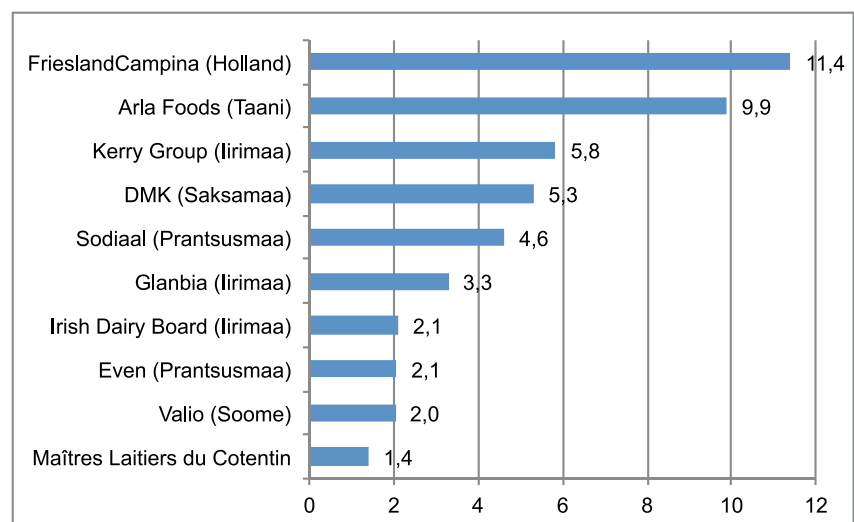
Euroopa Komisjon on astunud esimesi samme ka põllumeeste positsiooni parendamiseks tarneahelas. Uuritud on ebaausate kaubandustavade esinemist liikmesriikides, ilmunud on roheline raamat tarneahela parema toimimise ja ebaausate kaubandustavade kõrvaldamise kohta. Copa-Cogeca nõuab EL üleseadusandluse kehtestamist, et tagada kaubandussuhete ausus, formaalsus (kirjalikud lepingud) ja lä-

bipaistvus. Vajadus on EL tasandil seadusraamistiku järele ebaausate ja kahjustavate kaubanduspraktikate kõrvaldamiseks. See on praegu kõne all EL kõrgetasemelises töögrupis tarneahela parema toimimise arendamiseks. Vajalikud on lisameetmed, et tagada läbipaistvus hinnakujunduses ja tarneahela siseses marginaalide jaotuses. Anonüümsus, sanktsioonid ja sõltumatu ombudsman on vajalikud tarneahela tõhusa toimimise tagamiseks.

Põllumajandusühistutel on oluline roll EL põllumajandus- ja toidusektoris. Ühistud arenevad ja pakuvad liikmetele tuge isegi majanduskriisi tingimustes. Siiski, järjest enam konsolideeruv turul ja üleilmselt tegutsevate jaekettide kontsentreerumise tingimustes on Euroopa põllumajandusühistute tasakaalustav jõud nõrk. Kasv ja areng, et muutuda efektiivsemaks, tõhusamaks ja oluliselt konkurentsivõimelisemaks on EL põllumajandusühistute jaoks vältimatu.

Vaata ühistegevuse ettekandeid tänavusel Maaelufoorumil:

<http://epkk.ee/valdkonnad/maaelufoorum-2015-uhistegevuse-rahvusvaheline-kogemus-2/>

Joonis: Euroopa 10 suurima piimaühistu käive 2013, mrd EUR

Põllumajandusühistutest Iirimaa

Conor Mulvihill, Iirimaa Põllumajandusühistute Liit

Iirimaa Põllumajandusühistute Liit (ICOS) esindab üle 130 ühistu. Ühistute ajalugu ulatub 19. sajandi lõppu, mil piimatootjad asutasid ühised meiereid. Praeguseks toimub 85% piimandussektori majandustegevusest ühistute kaudu. ICOS-e liikmeskonda kuulub 10 piimatööstust (2 neist on hübriditevõtted) ning 17 väiksemat piima kokkuostuga tegelevat ühistut. Kokku ekspordivad Iirimaa ühistud piima 3 miljardi euro väärtuses aastas.

Lihasektoris tegutsevad alates 1950ndatest elusloomade oksjonid – Iirimaa kokku 80, pooled neist on ühistulised ettevõtted, mille käive kokku on üks miljard eurot. Oksjonite kaudu müüakse ligikaudu 1 miljon veist ning pool miljonit lammas. Lisaks on Iirimaaal tõuaretusühistud, ühistu vormis tegutsevad põllumajandussisendite, -tehnikate ja -abivahendite edasimüüjad, farmiteenuste (raamatupidamine, puhkuste asendamine) pakkujad. Ühistud on loodud ka metsandus- ja kalandussektorites. Olulisel kohal on veemajandusega tegelevad ühistud, kes pakuvad vee- ja kanalisatsioonitaristu teenuseid maapiirkondades, kuhu kohalike ametkondade tegevus ei ulatu.

Ühistuline majandusmudel on enamasti tõestanud oma edukust, kuid see ei ole alati ja tingimata nii. Näiteks on Iirimaaal lihatöötlemisühistud täiesti läbi kukkunud ning tänaseks ei ole neist tegutsemas enam ühtegi. Võimalik, et neile sai saatuslikuks ebaefektiivsus,

liiga aeglane tegutsemine, vähene kasumlikkus või ka võimetus võtta tugevat positsiooni oma liikmete suhtes – mõnikord tuleb olla karm, kuid õiglane. Läbikukkumisi on esinenud ka puu- ja köögiviljühistute hulgas.

Tuleviku osas paneb Iirimaa suured lootused piimakvoodi kadumiseset tingitud tootmisvabadusele – 30 aastat kehtinud kvoodisüsteem on olnud Iiri tootjatele tõsine takistus, mis pole neil lasknud areneda Uus-Meremaa sarnaseks „piimariigiks”. Nüüdsest on võimalik pakkuda uusi võimalusi ka uutele tootjatele – Iirimaa prognoosib piimatootmise 50%-list kasvu aastaks 2020. Ülikoolides ja kolledžites on juba lisandunud piimanduskursusi ning üliõpilaste arv on kahekordistunud – sektoris on tunda uut energiat.

Millised on Iirimaa ühistute peamised probleemid? Murekohaks on põllumajandussektori stagnatsioon viimase 30 aasta jooksul (eriti piimakvooti silmas pidades). Töötajate keskmine vanus kasvab, näiteks 2012. aastal oli 70,6% Iirimaa piimatootjatest vanuses 40-64 eluaastat. Uusi alustajaid on olnud vähe, sektorit nähakse konservatiivse ja väheambitsioonikana. Nooremad ja edumeelsemad farmerid on väga äritegevusele suunatud, neil on vähe kannatlikkust „vanaaegse” ühistulise struktuuri jaoks. Ka ei respektiiri nad sageli ühistute eesotsas olevaid, pensionile mineku plaane pidavaid otsustajaid. Samal ajal on maa just eakamate põllumeeste omanduses ning noortel on selle-

le raske ligi pääseda. Seega valitseb tõsine oht kaotada uus põlvkond potentsiaalseid noori põllumehi.

Lahendusena nähakse noortalunike veenmist, et ühistuline mudel saab aidata nende ambitsioonide täideviimisel. Oluline on investeerida ühistute juhtimise tõhusamisse, kaasajastamisse ning professionaalsemaks muutmisel ja sellele investeeringu tulemusi ka ühiskonnale esitleda. Sel eesmärgil loodi Iirimaaal ühistute juhtimise instituut (*The Plunkett Institute for Cooperative Governance*), antakse välja kogumik ühistute hea juhtimise põhimõtetest, koostatakse „tegevuse koodeks”. Samuti arendatakse välja koolitusprogrammid nii algastmele kui ka edasise tegevuse toetamiseks. Olulisim on aga tööpoolest jõuda oma sõnumiga noorte imemesteni.

Iirimaa, kus otsetoetused moodustavad väga suure osa põllumeeste sissetulekust, ei panusta kuigi oluliselt ÜPP teise sambasse ehk maaelupoliitikasse (suhe 80% ja 20% otsetoetuste kasuks). Uues maaelu arengukavas (mida ei ole hetkel veel Euroopa Komisjoni poolt kinnitatud) ei ole ühistegevuse toetamine prioriteet, kuid siiski nähakse ette ka mõned vähesed meetmed. Näiteks kaetakse 50% uue ühistu loomisel raamatupidamisele, juriidilisele nõuandele ning äriplaani koostamisele tekkivatest kuludest, samuti toetatakse ühistegevust regionaalsete toodete väljaarendamiseks ja marketingiks ning töötlemise ja turustamise abi strateegiliselt olulistele sektoritele.

Kokkuvõttes võib Iirimaa kogemuse põhjal öelda, et põllumajandusühistud on osutunud tõhusaks vahendiks majandustegevuse korraldamisel ja liikmete huvide kaitseks, kuid samas ei saa väita, et see on ainus võimalus. Kahtlemata on ka teised majandusmudelid samavõrd efektiivsed.

Vaata lisaks: <http://epkk.ee/wp-content/uploads/2015/03/Iirimaa-uhistegevus-ettekanne.pdf>

Euroopa Patendiameti hinnangul võiks klassikalisele sordiaretusele kehtestada patendid

Taimedele, mis on aretatud klassikalisi aretustehnoloogiad (ristamist ja selektsiooni) järgides võiks väljastada patendid, leiab Euroopa Patendiameti (EPO) laiendatud apellatsioonikoda vastuseks Euroopa Seemneliidule (ESA).

Põhjuseks, miks sammu üldse kaaluti, oli kaks juhtumit – Ühendkuningriigi kompanii ÜBL patendi taotlus *Beneforté* brokkolile ja Iisraeli riigi taotlus väiksema veesaldusega tomatile. 31. märtsil jõudis EPO järeldusele, et mõlema toote puhul ei saa välistada nende vastavust patendi tunnustele.

Otsus võib kujuneda pretsedendiks. USA biotehnoloogia suurkorporatsioon Monsanto tervitas uudist ning teatas, et patenteerimisest tõusev kasu peaks olema kättesaadav kõigile sordiaretajatele. Ühiskond võidaks parema saagikusega ja ressursitõhusatest innovatiivsetest sortidest.

Liikmesriigid küsivad vanale maaelu arengukavale lisaaega

11 liikmesriiki, nende hulgas ka Eesti, on teinud Euroopa Komisjonile ettepaneku pikendada maaelu arengukava 2007-2013 raames tehtavate väljamaksete tähtaega poole aasta võrra. Ettepanekut on lisaks toetanud veel neli riiki. See võimaldaks lahtised otsad kokku tõmmata ja vana arengukava raames kavandatud projektid ellu viia.

Kehtiva korra kohaselt tuleb eelmise perioodi vahendite kasutamiseks väljamaksed teha hiljemalt selle aasta lõpuks, kui riigid soovivad

Euroopa Seemneliidu hinnangul võib see osutada kahjulikuks EL tootjatele, kellele laieneb nn sordiaretaja erand. „Sordiaretaja erand on EL sordiaretuse süsteemi nurgakiviks, mis aitab tasakaalus hoida intellektuaalse omandi kaitset ja avalikku huvi. Tänu praegusele süsteemile saavad uuendused kiiremini ja laiemalt levida, kuna tagatud on vaba juurdepääs sortidekasutamiseks edasises arenduses ja sordiaretuses.

„Patendiameti otsus võib piirata sordiaretajate ligipääsu teadussaavutustele paljude toodete osas, selline patentide süsteem võib saada takistuseks sordiaretuse arengule. Loodame, et oma loomult bioloogilisi protsesse ja selle tulemusel aretatud taimi ei saa patenteerida,” ütles ESA peasekretär Garlich von Essen.

tähtaja pikendamist 2016. aasta 30. juunini.

Palve esitanud riikide hinnangul on projektide elluviimine olnud keerukas, kuna sektorit on tabanud finantskriis ja ebasoodsad geopoliitilised asjaolud. Samuti pole üleminek uue perioodi vahendite kasutamisele toimunud nii sujuvalt kui algselt plaaniti.

Komisjon on olnud pikendamise soovi osas ettevaatlik, kuna selleks on vaja nii EL nõukogu kui Euroopa Parlamendi ühist otsust, milleks ei pruugi enam olla piisavalt aega.

Komisjon kavatseb otsetoetuste eelarvet 1,39% vähendada

Komisjon kavatseb 2015. aasta otsetoetusi vähendada 1,39% võrra, et selle raha arvelt finantseerida põllumajanduse kriisifondi. Kõnealune meede on ette nähtud EL finantsdistipliini kokkuleppe kohaselt. Otsus puudutab otsetoetuse taotlusi, mis esitatakse käesoleva aasta mais.

Otsetoetuste vähendamise üle peavad otsustama nii EL nõukogu kui Euroopa Parlament. See otsus ei puuduta majapidamisi, kes saavad otsetoetusi vähem kui 2000 eurot. Finantsdistipliini klausel tuli kasutusele 2003. aasta põllumajanduspoliitika reformi raames, seda kohaldatakse vajadusel igal aastal. Möödunud aastal vähendati toetusi 1,3% võrra. Selle mehhanismi kaudu tagatakse, et 2016. aasta eelarves oleks tagatud vahendid turukriisi reservidesse 441,6 miljoni euro ulatuses. Võrreldes eelmise aastaga on seda 8,6 miljoni euro võrra rohkem.

Parlament ja nõukogu peavad otsetoetuste vähendamise määras kokkuleppele jõudma 30. juuniks, vastasel korral võib Euroopa Komisjon rakendada nn kohandusmäära. 1,39% on indikatiivne näitaja, täpne kohandusmäär selgub sügisel sõltuvalt eelarve seisust ja turuolukorrast.

EESTI PÖLLUMAJANDUS-KAUBANDUSKODA

J. Vilmsi 53g
10147 Tallinn
Telefon: 600 9349
Faks: 600 9350
E-post: info@epkk.ee
<http://www.epkk.ee>

Lehe väljaandmist toetab:

Maaelu Arengu Euroopa
Põllumajandusfond:
Euroopa investeringud
maapiirkondadesse